

**Sémantické aspekty
katalogizace. I. Úvod
2013**

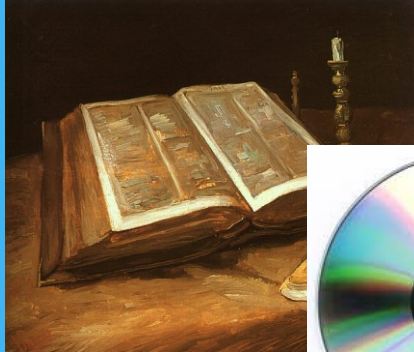
PhDr. Jiří Stodola

Věda, či snad umění knihovnictví je cvičením v aplikované taxonomii ... Ať už člověk zvolí jakýkoli způsob třídění, vždy se najdou nějaké nešikovné položky, které nikam nezapadají, a tak mě nepříjemná nerozhodnost bohužel nutí k tomu, abych je odložil na pracovní stůl, kde pak leží celé roky, než je mohu bezpečně vyhodit. Řešení nenabízí ani zavedení kategorie „nezařaditelné“, neboť ta mívá hroživou tendenci narůstat. Vůbec bych se nedivil, kdyby měli knihovníci a kurátoři biologických muzejních sbírek zvláštní náchyllost k žaludečním vředům.

V taxonomii živých tvorů na takové problémy se zařazováním nenarazíme. Neexistují žádná „nezařaditelná“ zvířata. Držíme-li se nad úrovní druhu a zabýváme-li se jen dnešními zvířaty (nebo druhy jakéhokoli „řezu“ historií), nemůžeme narazit na žádné podivné přechodné formy. Setká-li se evolucionista s něčím takovým, řekněme třeba s něčím, co vypadá přesně napůl cesty mezi savcem a ptákem, může si být jistý, že to nutně musí být buď savec, nebo pták. Přechodný vzhled musí být jen zdánlivý. Nešťastný knihovník se na žádnou takovou duševní posilu spolehnout nemůže. Nějaká kniha může naprosto klidně náležet zároveň do biologického a historického oddělení.

Překryvy v KIV

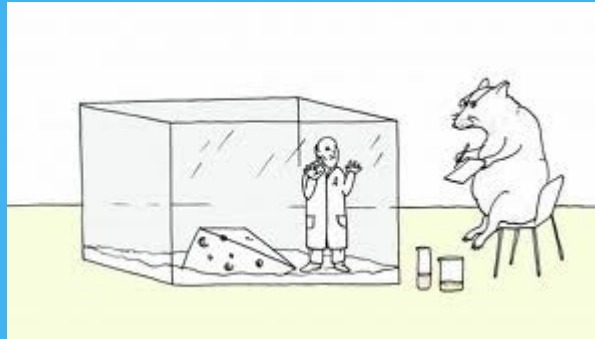
- **Jmenná katalogizace – druh dokumentu**
 - pdf
 - zvukový časopis
 - mp3
- **Věcná katalogizace – obsah dokumentu**
 - "Fenomén úzkosti z knihoven v akademickém prostředí" – psychologie, knihovnictví, pedagogika?

Údajně k překryvům nedochází

Informační věda – zoologie

- **Věda – metodologie, kontrolovatelnost postupů poznání**
- **Poznání – subjekt-objektový charakter**
 - subjekt
 - objekt
- **Komunikace poznatků**

Subjekt

- **Člověk – dvojí determinace**
 - primární – biologická (vrozená)
 - sekundární – determinace prostředím (přírodním a kulturním)
- **Primární - genetická**
 - obecná (esenciální)
 - individuální (akcidentální)
- **Sekundární**
 - přirozené prostředí
 - komunikace s lidmi

Knihovník – zoolog

•**Knihovník-specialista katalogizátor** - "vykonává náročné specializované práce v oblasti jmenné a věcné katalogizace a systémově koncipuje a koordinuje katalogizační praxi." (kulturní prostředí, MBTI – INTJ)

•**Zoolog** - "řídí a metodicky usměrňuje odborné činnosti spojené s chovem cizokrajných, ohrožených nebo vzácných zvířat v zoologických zahradách a obdobných specializovaných zařízeních (zookoutky, záchranné, zájmové a komerční chovy)" (přírodní prostředí, MBTI – INTP, ESFJ)

Vzdělání

•**Knihovnictví** – Nejvhodnější přípravu pro tuto pozici poskytuje magisterský studijní program v oboru informační studia a knihovnictví. Jinou alternativu představuje magisterský studijní program v oboru systémové inženýrství a informatika, magisterský studijní program ve skupině oborů informatické obory, magisterský studijní program ve skupině oborů publicistika, knihovnictví a informatika, magisterský studijní program ve skupině oborů pedagogika, učitelství a sociální péče, magisterský studijní program ve skupině oborů filozofie, teologie, magisterský studijní program ve skupině oborů obory z oblasti historie, magisterský studijní program ve skupině oborů teorie a dějiny umění, magisterský studijní program v oboru ekonomika a management, magisterský studijní program ve skupině oborů sociální vědy a magisterský studijní program v oboru kvantitativní metody v ekonomice.

•**Zoologie** – poskytuje magisterský studijní program v oboru zoologie. Jinou alternativu představuje magisterský studijní program v oboru zootechnika, bakalářský studijní program v oboru zootechnika, magisterský studijní program v oboru veterinární lékařství, bakalářský studijní program v oboru zoologie a bakalářský studijní program v oboru veterinární hygiena a ekologie

Objekt

- **Přírodní**
- **Sociokulturní**
 - primárně neznakové
 - primárně znakové
- **Vědy**
 - přírodní (zoologie)
 - sociokulturní
 - sémantické (informační věda)

Komunikace

- **Základní způsob společenské determinace člověka**
- **Z hlediska prostoru**
 - **přímá**
 - **nepřímá**
- **Z hlediska času**
 - **horizontální**
 - **vertikální**

Zoolog – knihovník

- Zoolog je vědec, který komunikuje o přírodních objektech pomocí znakových informačních objektů, a to prostřednictvím přímé i nepřímé komunikace.
- Knihovní a informační vědec je vědec, který komunikuje o znakových informačních objektech pomocí jiných znakových informačních objektů jak přímo, tak nepřímo. Katalogizátor vytváří znakové informační objekty o znakových informačních objektech a komunikuje nepřímo prostřednictvím bibliografických a katalogizačních záznamů.

Zoologie – informační věda

- Zoologie je přírodní věda zabývající se přírodními jsoucny, které mají charakter individuí.
- Knihovní a informační věda je věda zabývající se sociokulturními jsoucny primárně znakového charakteru, které můžeme považovat za agregáty individuí.
- Každý znakový objekt je zároveň materiální věcí. Pokud je agregátem individuí, znamená to, že jde o homogenní celek ve slabším slova smyslu - jeho části mohou být pojímány jako samostatné informační objekty a zároveň soubory informačních objektů mohou být pojímány jako samostatné informační objekty.
- Protože má informační objekt znakový charakter, odkazuje k nějaké jiné části reality (může jít o skutečnost i fikci), může být o libovolné části reality - v jednom informačním objektu se mohou sejít odkazy na výseky reality, které se od sebe značně liší.
- To je důvod, proč v knihovní a informační vědě se potýkáme s překryvy a přechodnými články, což může vést až k tomu, že knihovníci trpí žaludečními vředy

Předmět kursu I

- **Sémantický - vztahující se k sémantice, zabývající se vztahem mezi znaky a významy. (Sémantika - disciplína, která zkoumá vztahy mezi znaky a jejich významy.)**
- **Aspekt - hledisko, úhel pohledu.**
- **Katalogizace - Jmenný a věcný popis dokumentů, někdy chápaný úžeji pouze jako jmenný popis dokumentů, jindy obecněji jako tvorba katalogizačních záznamů pro různé druhy katalogů a jejich organizace. (TDKIV)**

Předmět kursu II

•zkoumání jmenného a věcného popisu dokumentů ze sémantického hlediska, tedy z hlediska vztahu mezi znaky a jejich významy. Bude nás zajímat, jaké objekty jsou předmětem katalogizace a jak se k nim vztahují jednotlivé údaje bibliografického záznamu. Obsahem budou základní dokumenty týkající se katalogizace různé úrovně abstrakce a budeme se rovněž zabývat některými poznatky z obecné sémantiky.

Obsah

- Základní poznatky obecné sémantiky
- Funkční požadavky na bibliografické záznamy (FRBR)
- Katalogizační pravidla AACR2
- Základy výměnného formátu MARC 21

Osnova

1. Úvod
2. Vztah teorie a praxe v oblasti katalogizace
3. Filosofická a knihovnická ontologie
4. Entity
5. Atributy
6. Vztahy
7. Struktura a funkce bibliografického a katalogizačního záznamu
8. Sémantika bibliografického záznamu
9. Pravidla a formáty
10. Obecná pravidla AACR2 a návěští, kontrolní pole a pole čísel a kódů v MARC 21
11. Bibliografický popis
12. Selekční údaje

Literatura

- **IFLA. *Funkční požadavky na bibliografické záznamy. Překlad Ludmila Celbová.* Praha: Národní knihovna České republiky, 2002. iii, 117 s. ISBN 80-7050-400-5. Dostupné také z: <http://archive.ifla.org/VII/s13/frbr/frbr-cs.pdf>**
- **IFLA. *Ustanovení mezinárodních principů katalogizace* [online]. 2009, [cit. 2011-09-02]. Dostupný z WWW: http://www.ifla.org/files/cataloguing/icp/icp_2009-cs.pdf**
- **STODOLA, Jiří. *Katalogizace dokumentů pro zrakově postižené se zaměřením na elektronické knihy: (podle AACR2 a MARC 21).* 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2011. 57 s. Knihovnička.cz. ISBN 978-80-7399-251-4.**

Požadavky

- **Presenční studenti**
 - **75% účast na přednáškách**
 - **kolokvium**
- **Kombinovaní studenti**
 - **seminární práce v rozsahu 3 600 znaků**
 - **kolokvium**